

Svar på skriftligt spörsmål SSS 70/2022 rd

Svar på skriftligt spörsmål om målet att halvera matsvinnet före 2030

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 70/2022 rd undertecknat av riksdagsledamot Ilmari Nurminen/sd:

Hur framskrider arbetet för att nå målet att halvera matsvinnet före 2030 och vilka åtgärder har vidtagits för att nå målet?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Målet att halvera matsvinnet före 2030 baserar sig på FN:s mål för hållbar utveckling och är en del av verksamhetsprogrammet Agenda 2030. I EU har matsvinnsmålet dessutom skrivits in i bl.a. avfallsdirektivet och strategin Från jord till bord. Att minska matsvinnet är en del av Marins regeringsprogram och har skrivits in i den riksomfattande avfallsplanen. Övervakning av mängden livsmedelsavfall ingår i avfallslagstiftningen.

Enligt Naturresursinstitutets nyaste forskningsresultat från 2018–2020 uppstår cirka 350–375 miljoner kilo matsvinn i hela matkedjan varje år. Mest matsvinn (kg) uppstår i hushåll (33 %) och näst mest i livsmedelsindustrin (23 %) av det totala matsvinnet i matkedjan när den ätbara skörden som blir kvar på åkern inte beaktas i beräkningen. Restaurangtjänsternas (17 %) och handelns (16 %) andelar var nästan lika stora, och primärproduktionens andel var mindre (11 %). Mängden matsvinn verkar vara på nedgång jämfört med tidigare forskningsresultat (400–500 miljoner kilo per år); dock har forskningsmetoderna blivit precisare under de senaste åren och således är resultaten inte till alla delar jämförbara.

För att följa upp målet att halvera matsvinnet har ett datainsamlingssystem utvecklats i Finland, och den första officiella rapporteringen till kommissionen ska äga rum på sommaren 2022. De insamlade uppgifterna om matsvinnet i hela livsmedelssystemet utgör en officiell utgångsnivå för halveringen av matsvinnet. Kommissionen kommer att ställa upp preciserade mål på EU-nivå år 2023.

Finland har aktivt varit med och påverkat matsvinnspolitiken på EU-nivå, bl.a. i arbetsgrupper på den europeiska samarbetsplattformen och på nordiska forum.

År 2021 publicerades en nationell färdplan för att minska matsvinn som består av sex spjutspetsområden med hjälp av vilka matsvinnet ska halveras. De utvalda områdena är: 1) Påverkande styrmedel, 2) Ett mer hållbart samhälle genom utbildning och information, 3) Hållbarhet genom att ändra på praxis, 4) Teknik för smarta lösningar, nya produkter och affärsmodeller, 5) Forskningsutveckling och övervakning av matsvinn samt 6) Mer tillsammans. Varje spjutspets innefattar precisare lösningar för att minska matsvinn.

Vid reformen av avfallslagen har även livsmedelsavfall beaktats. Livsmedelsföretagare ska se till att verksamheten producerar så lite livsmedelsavfall som möjligt. Avfallsförordningen förpliktar livsmedelsföretagare att lämna ätbara överskottslivsmedel till redistribution så att de i första hand används som mat till människor, om detta kan göras utan att livsmedelssäkerheten äventyras och till rimlig kostnad. Enligt livsmedelslagen (297/2021) är livsmedelsföretagare bland annat företag som är verksamma i primärproduktion, tillverkning, servering eller försäljning av livsmedel. Livsmedelsföretagare ska fr.o.m. 1.1.2022 föra bok över mängden livsmedelsavfall och behandlingen av det, samt i mån av möjlighet över ätbart matsvinn. Förpliktelsen gäller de flesta livsmedelsföretagare, såsom livsmedelsindustrin, handeln och restaurang- och hotellverksamheten.

Utöver lagstiftningen hjälper frivilliga åtgärder och uppmuntran till dem att nå målet att minska matsvinn. Livsmedelsbranschens åtagande för materialeffektivitet är en verksamhetsmodell som baserar sig på frivillighet och främjar miljöansvaret i samarbete mellan näringslivet och förvaltningen (ANM, JSM, MM) utan förpliktande lagstiftning. Den nya åtagandeperioden är 2022–2026. I åtagandet har branschspecifika mål skrivits in för livsmedelsindustrin, handeln och restaurangbranschen. Målen handlar om att höja återvinningsgraden och minska livsmedelsavfallet och matsvinnet. Företag som anslutit sig till åtagandet minskade till exempel matsvinnet med nästan 6 miljoner kilo år 2020. År 2020 var omfattningen av åtagandet över 90 procent av dagligvaruhandelns och 20 procent av livsmedelsindustrins omsättning. Restaurangsektorn är med som ny bransch från och med 2022.

År 2020 utarbetade Motiva Ab och Turism- och restaurangförbundet MaRa rf på uppdrag av jord- och skogsbruksministeriet en instruktion för försäljning av restaurangers svinnsmat eller överlåtelse av den till mathjälp. Dessutom har Livsmedelsverket en uppdaterad instruktion för livsmedelsdonationer till mathjälp. För mathjälp kan tillåtas tillvägagångssätt som avviker från kommersiell verksamhet. Livsmedlens säkerhet kan ändå inte kompromissas, och ansvaret för den ligger hos såväl företagen som donerar maten som välgörenhetsorganisationerna som delar ut den.

Guiden för upphandling av ansvarsfulla måltidstjänster som publicerades av jord- och skogsbruksministeriet i december 2021 uppmuntrar att anteckna uppföljningspraxisen för matsvinn och konkreta mål för minskning av svinnet i avtal om måltidstjänster, samt ger praktiska tips för arbetet. Dessutom betonar guiden att minskning av matsvinn ska vara serviceproducentens och beställarens gemensamma mål.

År 2020 inledde miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet kampanjen Älska en smula, och kampanjen pågick med olika samarbetspartners åtgärder fram till slutet av 2021. Kampanjen uppmuntrade till handlingar med vilka matsvinn minskas och sorteringen av bioavfall ökas.

Konsumentförbundet koordinerar det nationella projektet Hävikkifoorumi som strävar efter att vara Finlands största matsvinnprojekt genom att samlar ihop alla intresserade livsmedelsföretagare, företag, organisationer, lokala gräsrotsaktörer och andra aktörer i livsmedelsbranschen att utföra ett verkningsfullt samarbete och inflytelserik kommunikation för att halvera matsvinnet i hushåll. I samband med Hävikkifoorumi ordnas den årliga kommunikationskampanjen Matsvinnveckan som med hjälp av olika teman försöker öka uppskattningen av mat och berätta

om hur viktigt det är att minska matsvinnet. År 2022 ordnas redan den tionde nationella matsvinnsveckan.

Många organisationer, såsom Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry och Marthaförbundet utför ett kontinuerligt rådgivningsarbete för att minska matsvinnet bl.a. i läroanstalter och bland familjer till exempel med hjälp av en digital applikation och arbete på plats över hela Finland. Dessutom har jord- och skogsbruksministeriet och andra aktörer finansierat flera projekt som strävar efter att minska matsvinn, såsom Älä ruoki hukkaa, Wasteless Food Service in Finland, utvecklingsprogrammet Vastuulliset Ruokapalvelut, Hävikki-battle för högstadieselever och Oivallista Ruokaa där man utreder möjligheter att bl.a. få uppföljningen av livsmedelsavfall och matsvinn till en del av tillsynen som utförs av livsmedelsmyndigheter på serveringsställen.

Slutligen ska det påpekas att matsvinn fortfarande är ett stort problem och att svinn uppstår i matkedjans alla skeden. Därför ska åtgärder mot matsvinn genomföras kontinuerligt med små effektiva handlingar och genom att inrikta åtgärderna på alla förvaltningsområden.

Helsingfors 15.3.2022

Jord- och skogsbruksminister Jari Leppä